

Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Panteion University of Social and Political Sciences

**Σύντομος οδηγός σύνταξης
βιβλιογραφικών παραπομπών και αναφορών
APA (7η έκδοση)**

Χριστίνα Κανάκη   Γεωργία Λειβανά

Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό

Πάντειον Πανεπιστήμιο - Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Αθήνα 2021

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης:

Αναφορά Δημιουργού – Μη Εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 (CC BY-NC-ND)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κανάκη, Χ. & Λειβανά, Γ. (2021). *Σύντομος οδηγός σύνταξης βιβλιογραφικών παραπομπών και αναφορών APA* (7η έκδ.). Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

<https://openeclass.panteion.gr/modules/units/?course=TMH321&id=5807>

Περιεχόμενα

Πρόλογος	3
Εισαγωγή.....	4
Τρόποι γραφής βιβλιογραφικών παραπομπών και αναφορών.....	7
Παραπομπή (<i>Citation</i>)	7
Αναφορά (<i>Reference</i>)	8
Βιβλιογραφία (<i>Bibliography</i>) ή Βιβλιογραφικές αναφορές (<i>Bibliographic references</i>) ή Αναφορές (<i>References</i>)	8
Τεχνικές ενσωμάτωσης πηγών στα κείμενα των εργασιών	8
Στυλ γραφής APA.....	9
Γενικές αρχές.....	10
Παραπομπές.....	11
Έμμεση παραπομπή (<i>Indirect citation</i>) ή παραπομπή σε δευτερογενή πηγή (<i>Citation to secondary source</i>).....	15
Πολλαπλή παραπομπή (<i>Multiple citation</i>)	16
Υποσημειώσεις ή Σημειώσεις (<i>Footnotes ή Endnotes</i>).....	17
Αναφορές	18
Διαδικτυακοί οδηγοί.....	20
Παραδείγματα βιβλιογραφικών αναφορών και παραπομπών με το στυλ γραφής APA (7η έκδοση).....	21
Διευκρινίσεις στα παραδείγματα.....	30
Διευθύνσεις DOI & URL.....	30

Πρόλογος

Στον παρόντα οδηγό αναλύεται ο ρόλος των βιβλιογραφικών παραπομπών και αναφορών ως ένα από τα τυπικά χαρακτηριστικά της ακαδημαϊκής γραφής, και συνοψίζονται οι βασικές οδηγίες για τον τρόπο αναγραφής τους σύμφωνα με το στυλ γραφής APA. Το περιεχόμενό του συμπληρώνεται με παραδείγματα προσαρμοσμένα στην ελληνική γλώσσα. Ο οδηγός δημιουργήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες διδασκαλίας της αντίστοιχης ενότητας των μαθημάτων συγγραφής επιστημονικών εργασιών που διδάσκονται στη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών του Παντείου Πανεπιστημίου. Η δημοσίευση της 7ης έκδοσης του Οδηγού Δημοσίευσης της American Psychological Association (APA) το 2020, περιέλαβε αλλαγές, αλλά και σημαντικές προσθήκες, ειδικά ως προς τον τρόπο αναγραφής παραπομπών και αναφορών των ηλεκτρονικών πηγών. Η δημιουργία ενός σύντομου οδηγού, με βάση την 7η έκδοση, αποσκοπεί να προσφέρει ένα χρηστικό βοήθημα στους φοιτητές και τις φοιτήτριες που γράφουν εργασίες με το στυλ γραφής APA. Περιλαμβάνει μια σύντομη εισαγωγή, τον ορισμό των βασικών εννοιών, την τυποποίηση της αναγραφής παραπομπών και αναφορών στα κείμενα των εργασιών, καθώς και ένα ενδεικτικό σύνολο παραδειγμάτων που αντιστοιχούν στα πιο αντιπροσωπευτικά είδη πηγών που χρησιμοποιούνται στις φοιτητικές εργασίες στις κοινωνικές επιστήμες. Σε καμία περίπτωση δεν πραγματεύεται όλα τα θέματα που αφορούν τη δεοντολογία και τη συγγραφή των ακαδημαϊκών εργασιών, ούτε μπορεί να υποκαταστήσει το εύρος των θεμάτων που καλύπτονται στον πλήρη οδηγό δημοσίευσης του στυλ γραφής APA.

Εισαγωγή

Η ακαδημαϊκή γραφή αποτελεί μορφή γραπτής έκφρασης που υιοθετείται από τους επιστήμονες στο πλαίσιο των διαφόρων επιστημονικών κλάδων. Ο τυπικός τόνος έκφρασης, η ακριβής διατύπωση ερευνητικού ερωτήματος και η σωστή χρήση εννοιών και όρων του ειδικού πεδίου αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά της ακαδημαϊκής γραφής.

Στις κοινωνικές επιστήμες συναντούμε ποικιλία διαφορετικών ειδών εργασιών. Η τυπολογία των φοιτητικών εργασιών εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες των επιστημών και των εξειδικευμένων γνωστικών πεδίων, τη μεθοδολογία προσέγγισης και τις επιμέρους στοχεύσεις, όπως ορίζονται στο πλαίσιο των προγραμμάτων σπουδών. Σε όλα τα είδη εργασιών τα παρακάτω στοιχεία απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή:

- **Αυστηρή και τυπική δομή**

Η δομή των εργασιών συγκροτείται από ένα ενιαίο σύνολο ενοτήτων, συνδεδεμένων μεταξύ τους με τρόπο συνεκτικό. Οι ιδέες και τα επιχειρήματα αναπτύσσονται με λογικό ειρμό και οι πηγές που χρησιμοποιούνται αναφέρονται κατάλληλα κατά περίπτωση.

- **Ύφος**

Το κατάλληλο ύφος στα κείμενα των εργασιών πρωτίστως σημαίνει υιοθέτηση ουδέτερου και όχι επιθετικού ή απαξιωτικού λόγου και αποφυγή της προκατάληψης στην παρουσίαση των επιχειρημάτων άλλων.

- **Άρθρωση-φρασεολογία**

Ο τρόπος χρήσης των εννοιών και του ειδικού νοήματος ή/και του περιεχομένου που αποδίδεται σε αυτές, στο πλαίσιο κάθε επιστημονικού κλάδου, είναι σημαντικό να ορίζονται με ακρίβεια. Εφόσον κρίνεται αναγκαίο δίνεται η απαιτούμενη επεξήγηση προκειμένου να αποφεύγεται η σύγχυση των αναγνωστών/τριών.

- **Γλώσσα**

Η γλώσσα του κειμένου πρέπει να είναι καθαρή, με καλά δομημένες παραγράφους και εισαγωγικές προτάσεις που υποστηρίζουν τη ροή της σκέψης. Η συνοπτική, τυπική και σαφής διατύπωση συμβάλλει στην κατανόηση του νοήματος, ενώ η χρήση ασαφών και αόριστων εκφράσεων τη δυσχεραίνει. Ειδική έμφαση πρέπει να δίνεται στον περιορισμό της μεροληπτικής γλώσσας. Λέξεις και φράσεις που δηλώνουν στερεοτυπικές αντιλήψεις, οδηγούν σε στιγματισμό και δείχνουν έλλειψη σεβασμού στις ταυτότητες των ατόμων ή ομάδων, δεν έχουν θέση στα κείμενα των εργασιών ακαδημαϊκού χαρακτήρα.

- **Επιχειρήματα επαρκούς απόδειξης**

Η επιτυχής ολοκλήρωση μιας εργασίας βασίζεται στην κατανόηση του συναφούς σώματος γνώσης και του επιστημονικού διαλόγου που αναπτύσσεται στο επιστημονικό πεδίο. Με αυτήν την έννοια, η επαρκής επισκόπηση της επιστημονικής βιβλιογραφίας, αποτελεί το υπόβαθρο για τη διαμόρφωση άποψης και την ανάπτυξη επιχειρημάτων, τα οποία στηρίζονται στη μαρτυρία που προκύπτει από κατάλληλα επιλεγμένες επιστημονικές πηγές. Τα επιχειρήματα που αναπτύσσονται κατ' αυτόν τον τρόπο συντελούν στη συγκρότηση ενός καλά τεκμηριωμένου, συνεκτικού και λογικά δομημένου γραπτού κειμένου.

- **Διατύπωση υπόθεσης και ερευνητικό ερώτημα**

Αφετηρία για τη συγγραφή αποτελεί μια ορισμένη προσέγγιση, ιδέα ή διατύπωση υπόθεσης, η οποία επιχειρεί να απαντήσει στο επιλεγμένο ερευνητικό ερώτημα. Η επιτυχής διαμόρφωση του ερευνητικού προβλήματος συνεπάγεται τη θέση ερωτημάτων διατυπωμένων με ακρίβεια και σαφήνεια. Η απλή περιγραφή ενός θέματος δεν συνιστά ακαδημαϊκή γραφή.

- **Βιβλιογραφικές αναφορές και παραπομπές**

Η παραπομπή στις πηγές μέσα στο σώμα του κειμένου και η σύνταξη μιας λίστας βιβλιογραφικών αναφορών, με όποιο πρότυπο σύστημα και αν γίνονται, αποτελούν σημαντική πτυχή της ακαδημαϊκής γραφής. Στην υπεύθυνη επιστημονική συμπεριφορά συμπεριλαμβάνονται η απόδοση σεβασμού και η αναγνώριση στο έργο και τις ιδέες των άλλων. Η παραπομπή στην πηγή από την οποία αντλούνται ιδέες, ευρήματα, δεδομένα ή ακριβή αποσπάσματα (παραθέματα) αποτρέπει τη λογοκλοπή. Παράλληλα, η πλήρης περιγραφή των βιβλιογραφικών στοιχείων των πηγών συμβάλλει στην τεκμηρίωση του περιεχομένου, επιτρέποντας και διευκολύνοντας τον εντοπισμό των αναφερόμενων πηγών.

Η αναγραφή των παραπομπών και των βιβλιογραφικών αναφορών είναι σημαντική για την αποφυγή της λογοκλοπής. Χωρίς την κατάλληλη παραπομπή στο έργο άλλων μπορεί να οδηγηθεί κανείς, εκούσια ή ακούσια, στην ιδιοποίηση των απόψεων, των ιδεών, των φράσεων τους ή του εν γένει έργου τους. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι η παραπομπή είναι απαραίτητη: α) όταν εντάσσονται στο κείμενο αυτολεξεί αποσπάσματα από έργο άλλων β) όταν γίνεται παράφραση και γ) όταν αποδίδονται περιληπτικά οι ιδέες άλλων.

Τρόποι γραφής βιβλιογραφικών παραπομπών και αναφορών

Κατά τη συγγραφή των εργασιών ακολουθούνται διαφορετικά στυλ γραφής των αναφορών και παραπομπών των πηγών που παρουσιάζουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους. Κοινός στόχος όλων είναι αφενός η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων των συγγραφέων των οποίων το έργο έχει χρησιμοποιηθεί και αφετέρου, η επαρκής τεκμηρίωση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας του περιεχομένου των εργασιών. Συνεπώς, απαιτείται μεθοδική αναγραφή των απαιτούμενων στοιχείων προκειμένου να υποστηρίξεται ο εντοπισμός των πηγών στις οποίες γίνεται παραπομπή.

Για να γίνει κατανοητή η λογική που διέπει τις μεθόδους των προτύπων, πρέπει καταρχήν να γίνει διάκριση μεταξύ των παρακάτω εννοιών:

Παραπομπή (*Citation*)

Αναγράφεται μέσα στο κείμενο με τυποποιημένο και σύντομο τρόπο κάθε φορά που μνημονεύεται μια πηγή.

Υποσημείωση ή Σημείωση (*Note ή Endnote ή Footnote*)

Αναγράφεται επίσης μέσα στο κείμενο, κατά κανόνα με αριθμητικό εκθετικό δείκτη, και παρατίθεται στο κάτω μέρος της σελίδας, στο τέλος του κεφαλαίου, ή στο τέλος του κειμένου. Σε υποσημείωση περιέχονται σχόλια, επεξηγήσεις ή διευκρινίσεις επί του κειμένου, ενώ σύμφωνα με το στυλ γραφής APA δεν αναγράφονται βιβλιογραφικές αναφορές. Η βιβλιογραφική υποσημείωση, ο ρόλος της οποίας είναι αποκλειστικά παραπεμπτικός σε πηγή (αποτελεί δηλαδή τρόπο αναγραφής παραπομπής) χρησιμοποιείται σε στυλ γραφής, όπως στο αριθμητικό, το MLA, το Harvard κ. ά., αλλά όχι στο στυλ APA.

Αναφορά (Reference)

Αναγράφεται συνήθως στο τέλος του κειμένου και αποτελεί μια τυποποιημένη περιγραφή των βιβλιογραφικών στοιχείων της πηγής στην οποία γίνεται παραπομπή μέσα στο κείμενο.

Βιβλιογραφία (Bibliography) ή Βιβλιογραφικές αναφορές (Bibliographic references) ή Αναφορές (References)

Αποτελεί το σύνολο των αναφορών των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της εργασίας. Παρατίθεται κατά κανόνα στο τέλος του κειμένου σε αλφαβητική λίστα. Σύμφωνα με τα περισσότερα πρότυπα τυπικής γραφής, η βιβλιογραφία περιλαμβάνει μόνο τις πηγές στις οποίες γίνεται παραπομπή μέσα στο κείμενο. Ενδέχεται ωστόσο η βιβλιογραφία να συμπεριλαμβάνει και τις πηγές τις οποίες οι συγγραφείς έχουν συμβουλευτεί ή προτείνουν για περαιτέρω μελέτη (works consulted ή additional resources), χωρίς να παραπέμπουν σε αυτές μέσα στο κείμενο. Σε κάθε περίπτωση, ανάλογα με το πρότυπο που ακολουθείται ή/και τις οδηγίες που δίνονται σε φοιτητές/τριες καθορίζεται και το περιεχόμενο της βιβλιογραφίας.

Τεχνικές ενσωμάτωσης πηγών στα κείμενα των εργασιών

Παράφραση (Paraphrase) –αποτελεί επαναδιατύπωση των απόψεων, σκέψεων ή ιδεών άλλων συγγραφέων με λόγια του γράφοντος /της γράφουσας την εργασία.

Περίληψη (Summary) – αποτελεί συνοπτική παρουσίαση του έργου άλλων, είτε πρόκειται για ερευνητικά αποτελέσματα είτε για θεωρία.

Απόσπασμα (Quotation) – αποτελεί αυτολεξεί ενσωμάτωση κειμένου από άλλη πηγή μέσα στο κείμενο της εργασίας. Σε όλα τα συστήματα υπάρχει πρόβλεψη για τον τρόπο γραφής του αποσπάσματος.

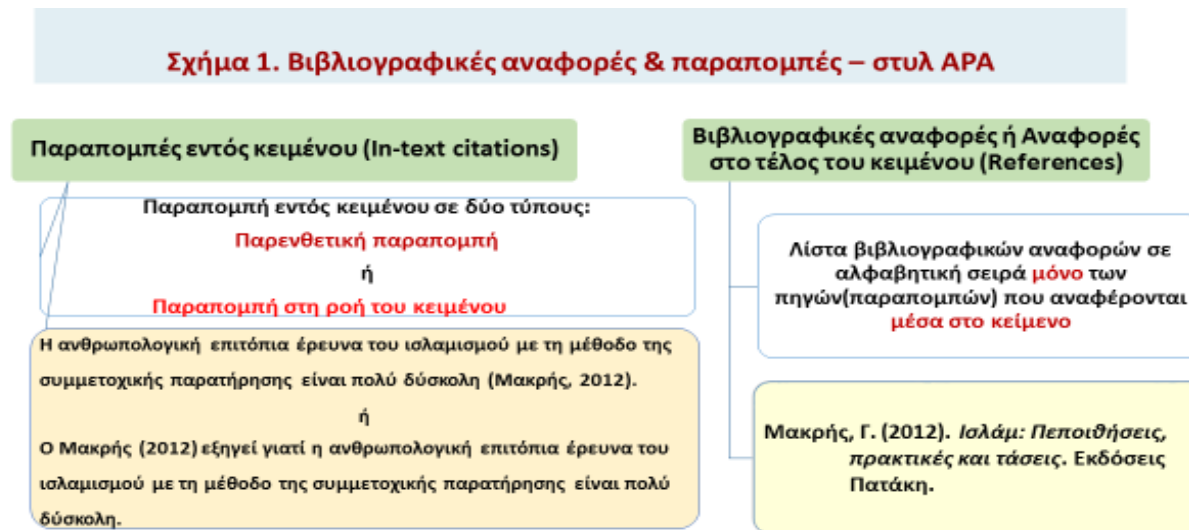
Διευκρινίζεται ότι σε όλες τις τεχνικές ενσωμάτωσης απαιτείται παραπομπή εντός κειμένου και αντίστοιχη βιβλιογραφική αναφορά.

Στυλ γραφής APA

Το στυλ γραφής της American Psychological Association είναι παγκοσμίως διαδεδομένο στις κοινωνικές επιστήμες, τις επιστήμες της συμπεριφοράς, τις ανθρωπιστικές επιστήμες, τις επιστήμες υγείας, την επικοινωνία, την εκπαίδευση, τη διοίκηση επιχειρήσεων και πολλά ακόμη επιστημονικά πεδία. Στην 7η έκδοση του *Οδηγού δημοσίευσης της APA* περιλαμβάνονται οδηγίες για τη συγγραφή και τη δημοσίευση των επιστημονικών εργασιών με αναλυτική κάλυψη όλων των θεμάτων που αφορούν στην τυποποίηση της οργάνωσης και της μορφοποίησης των εργασιών. Οι οδηγίες και τα παραδείγματα που περιέχονται στον παρόντα συνοπτικό οδηγό αφορούν μόνο στην τυποποίηση των βιβλιογραφικών παραπομπών και αναφορών. Σκοπός είναι να παρουσιαστούν συνοπτικά τα κύρια σημεία που απασχολούν τους φοιτητές και τις φοιτήτριες που συγγράφουν εργασίες.

Γενικές αρχές

Σύμφωνα με το συλ γραφής APA για κάθε πηγή, οι παραπομπές εντός κειμένου γίνονται με τη χρήση παρενθέσεων και οι βιβλιογραφικές αναφορές (αναλυτικές περιγραφές) των πηγών αυτών συντάσσονται σε λίστα στο τέλος του κειμένου. Στη λίστα των βιβλιογραφικών αναφορών περιλαμβάνονται μόνο οι πηγές στις οποίες γίνονται παραπομπές εντός του κειμένου. Οι παραπομπές εντός κειμένου αναγράφονται με δύο εναλλακτικές εκδοχές: **Παρενθετική** (Συγγραφέας, Χρόνος) ή **Παραπομπή στη ροή του κειμένου** Συγγραφέας (Χρόνος). Στο Σχήμα 1. απεικονίζεται ένα παράδειγμα του τρόπου δημιουργίας παραπομπών και αναφορών σύμφωνα με το συλ APA.

Για την εφαρμογή των παραπάνω σε όλες τις περιπτώσεις πηγών, οι δημιουργοί του στυλ APA έχουν αναπτύξει μια σειρά κανόνων με τους οποίους τυποποιείται η αναγραφή με βάση τις παραλλαγές που συναντώνται στα διαφορετικά είδη πηγών και τον τρόπο εμφάνισης των επιμέρους στοιχείων τους. Στον πλήρη οδηγό περιλαμβάνονται αναλυτικές οδηγίες και παραδείγματα για περισσότερα από εκατό είδη πηγών έντυπων, ψηφιακών και οπτικοακουστικών. Στον παρόντα οδηγό συνοψίζονται οι βασικοί κανόνες, δίνονται ενδεικτικά παραδείγματα, καθώς και παραπομπές για τον εντοπισμό παραδειγμάτων σε οδηγούς διαθέσιμους στο διαδίκτυο.

Παραπομπές

Συγγραφείς

Στον βασικό κανόνα για τις παραπομπές εντός κειμένου προβλέπεται η αναφορά **μόνο του επωνύμου των συγγραφέων** και του **έτους δημοσίευσης** της πηγής. Για τον αριθμό των συγγραφέων, ορίζεται η διάκριση του

τρόπου αναγραφής των παραπομπών εντός κειμένου, όπως φαίνεται στο Σχήμα 2.

Σχήμα 2. Παραπομπές εντός κειμένου – αριθμός συγγραφέων

1 ή 2 συγγραφείς αναφέρονται σε όλες τις παραπομπές
(Brown, 2018) (Surra & Hughes, 1997)

3 ή περισσότεροι αναφέρεται μόνο ο πρώτος
και ακολουθεί η ένδειξη et al. (κ.ά.)
(Martins et al., 2015) (Αλεξίου κ.ά., 2017)

Όταν σε μια εργασία οι παραπομπές αφορούν **πηγές του ίδιου συγγραφέα και της ίδιας χρονολογίας** προστίθεται ένα **πεζό γράμμα** της αλφαβήτου μετά το χρόνο δημοσίευσης, ώστε να μπορούν οι πηγές να διακριθούν. Στη λίστα των βιβλιογραφικών αναφορών διατηρείται η προσθήκη των γραμμάτων αυτών για να διευκολύνεται η αντιστοίχιση.

Παραδείγματα:

(Αθανασίου, 2010α)

(Bloom & Taylor, 2014a)

(Αθανασίου, 2010β)

(Bloom & Taylor, 2014b)

Όταν οι **συγγραφείς** είναι **φορείς ή ομάδες** που φέρουν συλλογικά την ευθύνη συγγραφής μιας πηγής αναγράφεται το όνομά τους σύμφωνα με τον παρακάτω κανόνα:

Όταν χρησιμοποιείται το ακρωνύμιο του φορέα, για να αποφεύγεται η παραπομπή στο πλήρες όνομά του σε κάθε παραπομπή στο κείμενο της εργασίας, αναγράφεται το πλήρες όνομα και το ακρωνύμιο στην πρώτη παραπομπή στο κείμενο και στις επόμενες παραπομπές μόνο το ακρωνύμιο.

Παράδειγμα:

Πρώτη αναφορά στο κείμενο:

H European Sociological Association (ESA, 2012) καθιέρωσε ...

ή

Μια σειρά αρχών δεοντολογίας καθιερώθηκε με σκοπό να εφαρμόζεται από τους κοινωνιολόγους που διεξάγουν έρευνες (European Sociological Association [ESA], 2012).

Επόμενες αναφορές: ESA (2012) ή (ESA, 2012)

Χρόνος δημοσίευσης

Ως χρόνος δημοσίευσης αναγράφεται κατά κανόνα το **έτος δημοσίευσης**. Στις περιπτώσεις που **δεν είναι δυνατός ο εντοπισμός της χρονολογίας δημοσίευσης**, αναγράφεται η έλλειψη του στοιχείου με την ένδειξη **(χ.χ.)** στα ελληνικά ή **(n.d.)** στα λατινικά.

Παράδειγμα: (Δαμίγου, χ.χ.) ή Δαμίγου (χ.χ.) (Castles, n.d.) ή Castles (n.d.)

Στις παραπομπές εντός κειμένου, όταν ενσωματώνεται **απόσπασμα αυτολεξεί** (χωρίς καμία αλλαγή από την αρχική πηγή), εκτός των συγγραφέων και του χρόνου δημοσίευσης, αναγράφεται υποχρεωτικά η ένδειξη σελίδας(ων) ή άλλης κατάλληλης ένδειξης, όπως αριθμός παραγράφου, αριθμός πίνακα ή σχήματος, ακριβής ένδειξη χρόνου σε βίντεο. Ο τρόπος ενσωμάτωσης αποσπασμάτων εξαρτάται από την έκτασή τους. Τα αποσπάσματα διακρίνονται σε **σύντομα (μέχρι 40 λέξεις)** και **εκτενή (περισσότερες από 40 λέξεις)**. Στο Σχήμα 3 αναφέρονται δύο ενδεικτικά παραδείγματα.

Σχήμα 3. Παραδείγματα αποσπασμάτων - στυλ APA

Σύντομα αποσπάσματα, μέχρι 40 λέξεις – εντάσσονται στο κείμενο μέσα σε εισαγωγικά.

π.χ.

«Τα άτομα μικρής ηλικίας έχουν μια εγωκεντρική αυτοβιογραφική μνήμη, η οποία με το πέρασμα των χρόνων γίνεται περισσότερο κοινωνιο-κεντρική» (Μαντόγλου, 2011, σ. 216).

Εκτενή αποσπάσματα, περισσότερες από 40 λέξεις – αναγράφονται σε διακριτή παράγραφο χωρίς εισαγωγικά με 1, 25 εκ. εσοχή στα αριστερά (block quotation).

π.χ.

Η φράση «πληροφοριακά εγγράμματοι» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1974 για να περιγράψει τον νέο τύπο εργαζομένου, ικανού να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις.

Τα άτομα που έχουν εκπαιδευτεί στην εφαρμογή των πληροφοριακών πηγών στην εργασία τους μπορούν να ονομάζονται “information literates”. Έχουν μάθει τεχνικές και δεξιότητες για να χρησιμοποιούν τα διαφορετικά πληροφοριακά εργαλεία, αλλά και τις πρωτογενείς πηγές για να διαμορφώνουν πληροφοριακές λύσεις στα προβλήματά τους (Zurkowski, 1974, σ. 6).

Έμμεση παραπομπή (*Indirect citation*) ή παραπομπή σε δευτερογενή πηγή (*Citation to secondary source*)

Η έμμεση παραπομπή προβλέπεται ως εξαίρεση στον βασικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο η παραπομπή γίνεται μελετώντας άμεσα την ίδια την πηγή που μνημονεύεται. Ωστόσο, όταν δεν είναι εφικτό να προσεγγιστεί ή/και να διαβαστεί η αρχική πηγή, και η γνώση για αυτήν προέρχεται έμμεσα από άλλη πηγή, προβλέπεται η δημιουργία έμμεσης παραπομπής. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι παραπομπές εντός κειμένου γράφονται όπως φαίνεται στα παραδείγματα που ακολουθούν, ενώ στη λίστα των βιβλιογραφικών αναφορών **καταχωρείται μόνο η αναφορά της δευτερογενούς πηγής.**

Παραδείγματα:

Παραπομπή εντός κειμένου:

Ο όρος «υποβολή» προσδιορίζει μια τάξη φαινομένων που χαρακτηρίζονται από το ότι η συμπεριφορά ενός ατόμου είναι παρόμοια μ' εκείνη που ένα άλλο άτομο θέλει να είναι (Montmollin, 1977 όπως αναφέρεται στο Μαντόγλου, 2011, σ. 35).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μαντόγλου, Α. (2011). *Η εξέγερση του Πολυτεχνείου: Μια κοινωνιολογική προσέγγιση*. Πεδίο.

Παραπομπή εντός κειμένου:

Ο Pareto (1968) χρησιμοποιεί στη διατριβή του ιδιωματική ορολογία με ασυνεπή τρόπο με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο να παρακολουθήσει κανείς τη σκέψη του (όπως αναφέρεται στο Αντωνοπούλου, 2008, σ. 282).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αντωνοπούλου, Μ. (2008). *Οι κλασικοί της κοινωνιολογίας: Κοινωνική θεωρία και νεότερη κοινωνία*.
Σαββάλας.

Πολλαπλή παραπομπή (*Multiple citation*)

Σε ορισμένες περιπτώσεις για την επαρκή υποστήριξη του επιχειρήματος που αναπτύσσεται στο κείμενο χρειάζεται παραπομπή σε περισσότερες από μια πηγές, η οποία συγκροτεί την πολλαπλή παραπομπή. Στην πολλαπλή παραπομπή, οι παραπομπές γράφονται εντός παρενθέσεων κατ' αλφαβητική σειρά του επωνύμου του πρώτου συγγραφέα κάθε πηγής και διαχωρίζονται μεταξύ τους με άνω τελεία [semi colon (;) στα λατινικά].

Παράδειγμα:

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για την αντιμετώπιση της λογοκλοπής έχουν υιοθετηθεί διάφορες προσεγγίσεις. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η ευαισθητοποίηση αναφορικά με τις συνέπειες της, η λήψη πειθαρχικών μέτρων στο πλαίσιο των κανονισμών σπουδών και η διδασκαλία μαθημάτων σχετικών με την ακαδημαϊκή ακεραιότητα και τη δεοντολογία της συγγραφής (Ellis κ.ά., 2018· Macdonald & Carroll, 2006· Ryan κ.ά., 2009).

Υποσημειώσεις ή Σημειώσεις (*Footnotes ή Endnotes*)

Σύμφωνα με το στυλ APA οι υποσημειώσεις δεν πρέπει να είναι βιβλιογραφικές. Περιορίζονται αποκλειστικά στις παρακάτω περιπτώσεις:

- Υποσημειώσεις περιεχομένου: γίνονται για να συμπληρώσουν ή να επεξηγήσουν το κείμενο όταν κρίνεται αναγκαίο. Με αυτό τον τρόπο δεν χάνεται η ροή του νοήματος στο κυρίως κείμενο.
- Υποσημειώσεις σχετικές με πνευματικά δικαιώματα: γίνονται για να αναφερθεί η άδεια χρήσης «υλικού» από τον κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων. Γίνεται στις περιπτώσεις αναδημοσίευσης ή προσαρμογής πινάκων, ερωτηματολογίων, διαγραμμάτων, φωτογραφιών κλπ.. Είναι πιθανόν σε τέτοιου είδους υλικό να γίνεται μια υποσημείωση στο κείμενο με παραπομπή σε παράρτημα της εργασίας.

Παράδειγμα:

Για να μπορέσουμε να συλλέξουμε τα απαιτούμενα στοιχεία, έγιναν πολλές άτυπες συζητήσεις με εθελοντές και με «φτωχούς»¹.

¹ Η επιλογή του όρου «φτωχοί» δεν συνιστά προσωπική επιλογή της συγγραφέως, αλλά τον πιο συχνά χρησιμοποιούμενο όρο ανάμεσα στους εθελοντές για τον προσδιορισμό των ατόμων που απευθύνονταν σε εκείνους για βοήθεια.

Αναφορές

Για κάθε πηγή που μνημονεύεται με παραπομπή εντός του κειμένου της εργασίας συντάσσεται μια βιβλιογραφική αναφορά με τα απαιτούμενα βιβλιογραφικά στοιχεία, ανάλογα με το είδος της πηγής. Οι βιβλιογραφικές αναφορές των πηγών παρατίθενται στο τέλος της εργασίας σε αλφαβητική λίστα σύμφωνα με το επώνυμο των αναφερόμενων πρώτων συγγραφέων. Για τις εργασίες που περιλαμβάνουν ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία μπορούν να δημιουργηθούν δύο ξεχωριστές λίστες.

Το βασικό πρότυπο για τη σύνταξη μιας βιβλιογραφικής αναφοράς είναι:

Συγγραφέας. (Χρόνος δημοσίευσης). Τίτλος. Τοποθεσία.

Στο στοιχείο του **συγγραφέα** αναγράφονται το **επώνυμο** και έπειτα από κόμμα μόνο **τα αρχικά του μικρού ή/και του μεσαίου ονόματος** ακολουθούμενα από τελεία.

Στο στοιχείο του **χρόνου δημοσίευσης** αναγράφεται κατά κανόνα μόνο **το έτος δημοσίευσης**. Ενδέχεται κατά περίπτωση να αναγράφονται η ημερομηνία ή το έτος και ο μήνας.

Στο στοιχείο του **τίτλου** αναγράφεται με **πλάγια γραφή είτε ο τίτλος του όλου έργου**, όπως στις περιπτώσεις μονογραφιών, εκθέσεων ή αναφορών, έργων με επιμελητή, πρακτικών συνεδρίων, **είτε ο τίτλος του μέρους ευρύτερου έργου**, όπως στις περιπτώσεις άρθρων περιοδικών ή ιστοσελίδων, κεφαλαίων συλλογικών τόμων, τμημάτων ανθολογιών, μεμονωμένων ανακοινώσεων συνεδρίων.

Στο στοιχείο της **τοποθεσίας** αναγράφονται:

- σε περιπτώσεις βιβλίων, ο εκδότης,
- σε περιπτώσεις άρθρων, τα περιγραφικά στοιχεία του περιοδικού (τίτλος, τόμος, τεύχος, περιεχόμενες σελίδες),
- σε περιπτώσεις επιμελημένων τόμων, τα στοιχεία του τόμου (τίτλος, όνομα επιμελητή, περιεχόμενες σελίδες, εκδότης).

Για τις ψηφιακές πηγές αναγράφονται επίσης, όπου απαιτείται, η διεύθυνση URL ή η διεύθυνση DOI.

Στον *Οδηγό δημοσίευσης εργασιών της APA* περιλαμβάνονται αναλυτικές οδηγίες για :

- την ομαδοποίηση όλων των ειδών πηγών σε κατηγορίες με υποδείγματα και παραδείγματα για κάθε είδος
- την τυποποίηση της σειράς αναφοράς των επιμέρους στοιχείων των αναφορών
- τη χρήση πλάγιας γραφής, στίξης καθώς και πεζών και κεφαλαίων και συντομογραφιών
- τη μορφοποίηση της λίστας των βιβλιογραφικών αναφορών με επεξηγηματικές αναφορές σε περιπτώσεις σύμπτωσης ονομάτων, χρόνων δημοσίευσης κλπ.

Διαδικτυακοί οδηγοί

Στο διαδίκτυο είναι διαθέσιμα πολλά είδη οδηγών για τη συγγραφή εργασιών. Προτείνονται ενδεικτικά οδηγοί για το στυλ γραφής APA (7η έκδοση):

- APA Reference Examples:

<https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/references/examples>

- Purdue Online Writing Lab. APA style Introduction:

https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/apa_style/apa_style_introduction.html

- Queensland University of Technology. Cite Write:

<https://www.citewrite.qut.edu.au/cite/qutcite.html#apa>

Παραδείγματα βιβλιογραφικών αναφορών και παραπομπών με το στυλ γραφής APA (7η έκδοση)

Είδος Πηγής	Βιβλιογραφική αναφορά	Παρενθετική παραπομπή ή Παραπομπή στη ροή του κειμένου
1. Βιβλίο — ένας συγγραφέας	Κυριαζή, Ν. (2011). <i>Η κοινωνιολογική έρευνα: Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών</i> . Πεδίο.	(Κυριαζή, 2011) ή Η Κυριαζή (2011) παρουσιάζει...
2. Ηλεκτρονικό Βιβλίο — ένας συγγραφέας	Henriques, G. (2011). <i>A new unified theory of psychology</i> . Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-0058-5	(Henriques, 2011) ή Ο Henriques (2011) ανέπτυξε...

3. Βιβλίο — δυο συγγραφείς	Παπαστάμου, Σ., & Προδρομίτης, Γ. (2010). <i>Κρατική και μη κρατική πολιτική βία: Τα δυο άκρα της (αν)ισορροπίας του τρόμου</i> . Πεδίο.	(Παπαστάμου & Προδρομίτης, 2005). ή Οι Παπαστάμου και Προδρομίτης (2005) μελέτησαν...
4. Βιβλίο — τρεις έως είκοσι συγγραφείς	Frankfort-Nachmias, C., Nachmias, D., & DeWaard, J. (2015). <i>Research methods in the social sciences</i> . Worth Publishers.	(Frankfort-Nachmias κ.ά., 2015) ή Οι Frankfort-Nachmias κ.ά. (2017) αναλύουν...
5. Βιβλίο — συλλογικό έργο με επιμελητές /τριες	Κορωναίου, Α. (Επιμ.) (1996). <i>Κοινωνιολογία του ελεύθερου χρόνου</i> (Κ. Καψαμπέλη, Μετ.). Νήσος.	(Κορωναίου, 1996) ή Η Κορωναίου (1996) αναφέρει...
	Ανδρούτσου, Α., & Ασκούνη, Ν. (Επιμ.). (2011). <i>Πολιτισμική ετερότητα και ανθρώπινα δικαιώματα: Προκλήσεις για την εκπαίδευση</i> . Μεταίχμιο. Οι παραπομπές και οι βιβλιογραφικές αναφορές γίνονται κατά κανόνα για τα επιμέρους κεφάλαια των συλλογικών έργων (βλέπε παραδείγματα: 7 & 8), και κατ' εξαίρεση για το συλλογικό έργο συνολικά.	(Ανδρούτσου & Ασκούνη, 2011) ή Οι Ανδρούτσου και Ασκούνη (2011) επεσήμαναν...
6. Βιβλίο — μεταφρασμένο	Giddens, A. (2009). <i>Κοινωνιολογία</i> (2η έκδ.) (Δ. Γ. Τσαούσης, Μετ. & Επιμ.). Gutenberg.	(Giddens, 2009) ή Ο Giddens (2009) ανέλυσε...

	<p>Diamond, I., & Jefferies, J. (2006). <i>Αρχίζοντας τη στατιστική: Μια εισαγωγή για τους κοινωνικούς επιστήμονες</i> (Μ. Συμεωνάκη, Μετ. & Επιμ.). Παπαζήσης. (Το πρωτότυπο έργο δημοσιεύτηκε το 2000).</p> <p>Η αναγραφή της πληροφορίας για το έτος δημοσίευσης του πρωτότυπου έργου είναι προαιρετική. Εφόσον συμπεριληφθεί στην αναφορά εντός παρενθέσεων, θα συμπεριληφθεί και στην παραπομπή, όπως φαίνεται στο παράδειγμα.</p>	<p>(Diamond & Jefferies, 2000/2006)</p> <p>ή</p> <p>Οι Diamond και Jefferies (2000/2006) επεξηγούν...</p>
<p>7. Κεφάλαιο συλλογικού έργου</p> <p>— με επιμελητές /τριες</p>	<p>Λαλιώτου, Ι. (2016). Μεταποικιακή συνθήκη και ιστορία. Στο Α. Αθανασίου (Επιμ.), <i>Αποδομώντας την Αυτοκρατορία: Θεωρία και πολιτική της μεταποικιακής κριτικής</i> (σ. 73-96). Νήσος.</p>	<p>(Λαλιώτου, 2016)</p> <p>ή</p> <p>Η Λαλιώτου (2016) εξετάζει...</p>
	<p>Grafstein, A. (2017). Information literacy and critical thinking: Context and practice. Στο D. Sales & M. Pinto (Επιμ.), <i>Pathways into information literacy and communities of practice: Teaching approaches and case studies</i> (σ. 3-28). https://doi.org/10.1016/B978-0-08-100673-3.00001-0</p>	<p>(Grafstein, 2017)</p> <p>ή</p> <p>Η Grafstein (2017) ανέλυσε...</p>
<p>8. Κεφάλαιο συλλογικού έργου</p> <p>— μεταφρασμένο</p>	<p>Scherer, K. (2007). Το συναίσθημα (Μ. Σόλμαν κ.ά., Μετ.). Στο Γ. Ν. Γαλάνης & Α. Σ. Αντωνίου (Επιμ.), <i>Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία</i> (3η έκδ., σ. 223-280). Εκδόσεις Παπαζήση.</p>	<p>Scherer (2007)</p> <p>ή</p> <p>Ο Scherer (2007) ισχυρίστηκε ότι...</p>
<p>9. Διπλωματική εργασία από αποθετήριο ιδρύματος</p> <p>— ελεύθερα προσβάσιμη στο διαδίκτυο</p>	<p>Μπίθα, Α. (2018). <i>Συναντήσεις και δρώμενα στο χειρουργείο: Μια εθνογραφική μελέτη της «παράστασης» της αναισθησιολογικής πρακτικής</i> [Διπλωματική εργασία, Πάντειον Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών]. Πάνδημος Παντειακές Δημοσιεύσεις. http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&type=0&q=%CE%BC%CF%80%CE%B9%CE%B8%CE%B1&page=2&scope=0&lang=el&pid=iid:18647</p>	<p>(Μπίθα, 2018)</p> <p>ή</p> <p>Η Μπίθα (2018) μελέτησε...</p>

10. Διδακτορική διατριβή από αποθετήριο ιδρύματος — προσβάσιμη με κωδικό εισόδου	Σφέτσα, Μ. (2014). <i>Η περίπτωση της ετερόφυλης φιλίας: Βιώματα και αναπαραστάσεις ετερόφυλων φιλικών δυάδων για τη σχέση τους</i> [Διδακτορική διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. Ιδρυματικό αποθετήριο/Ψηφιακή βιβλιοθήκη Πέργαμος. https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/1665491	(Σφέτσα, 2014) ή Η Σφέτσα (2014) διερεύνησε...
11. Διδακτορική διατριβή — έντυπη μορφή	Μοίρα-Μυλωνοπούλου, Π. (1997). <i>Παραστάσεις και στερεότυπα υπαλλήλων του δημοσίου στη σύγχρονη Ελλάδα</i> [Διδακτορική Διατριβή, Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών].	(Μοίρα-Μυλωνοπούλου, 1997) ή Η Μοίρα-Μυλωνοπούλου (1997) μελέτησε...
12. Άρθρο περιοδικού με DOI — ένας συγγραφέας	Tremeser, D. (2017) Love and hate as soul phenomena. <i>Self & Society: An International Journal of Humanistic Psychology</i> , 45(1), 46-53. https://doi.org/10.1080/03060497.2017.1290450	(Tremeser, 2017) ή Ο Tremeser (2017) προσέγγισε ...
13. Άρθρο περιοδικού με DOI — δυο συγγραφείς	Τουνταςάκη, Ε., & Μαρωνίτη, Ν. (2021). Πολιτισμικές διασταυρώσεις μεταξύ «Δύσης» και «Ανατολής»: Το παράδειγμα του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στην Ελλάδα (19ος– πρώτες δεκαετίες 20ού αιώνα). <i>Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών</i> , 156, 119-138. https://doi.org/10.12681/grsr.25949	(Τουνταςάκη & Μαρωνίτη, 2021) ή Οι Τουνταςάκη και Μαρωνίτη (2021) αναλύουν...
	Matthewman, S., & Huppatz, K. (2020). A sociology of Covid-19. <i>Journal of Sociology</i> , 56(4), 675–683. https://doi.org/10.1177/1440783320939416	(Matthewman & Huppatz, 2020) ή Οι Matthewman και Huppatz (2020) προσέγγισαν...

<p>14. Άρθρο περιοδικού με DOI — τρεις έως είκοσι συγγραφείς</p>	<p>Κούτρα, Λ., Τόγκας, Κ., Αλεξιάς, Γ., Σαββάκης, Μ., & Στρατοπούλου, Ι. (2018). Σωματικές εμπειρίες, εικόνα σώματος και κοινωνική ταυτότητα ατόμων με τυφλότητα: Ποιοτική μελέτη στην Ελλάδα. <i>Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών</i>, 150, 151-184. https://doi.org/10.12681/grsr.17958</p>	<p>(Κούτρα κ.ά., 2018) ή Οι Κούτρα κ.ά. (2018) ερεύνησαν...</p>
	<p>Dietrich, H., Patzina, A., & Lerche, A. (2021) Social inequality in the homeschooling efforts of German high school students during a school closing period. <i>European Societies</i>, 23(Suppl.1), 348-369. https://doi.org/10.1080/14616696.2020.1826556</p>	<p>(Dietrich κ.ά., 2021) ή Οι Dietrich κ.ά. (2021) παρουσιάζουν...</p>
	<p>Mendez, J., Sanchez-Hernandez, O., Garber, J., Espada, J. P., & Orgiles, M. (2021). Psychological treatments for depression in adolescents: More than three decades later. <i>International Journal of Environmental Research and Public Health</i>, 18(9), 4600. https://doi.org/10.3390/ijerph18094600</p>	<p>(Mendez κ.ά., 2021) ή Οι Mendez κ.ά. (2021) εξετάζουν...</p>
<p>15. Άρθρο περιοδικού με DOI — είκοσι ένας και περισσότεροι συγγραφείς</p>	<p>Nath, A. P., Ritchie, S. C., Grinberg, N. F., Tang, H. H., Huang, Q. Q., Teo, S. M., Ahola-Olli, A. V., Wurtz, P., Havulinna, A. S., Santalahti, K., Pitkanen, N., Lehtimaki, T., Kahonen, M., Lyytikainen, L. P., Raitoharju, E., Seppala, I., Sarin, A. P., Ripatti, S., Palotie, A., . . . Inouye, M. (2019). Multivariate genome-wide association analysis of a cytokine network reveals variants with widespread immune, haematological, and cardiometabolic pleiotropy. <i>American Journal of Human Genetics</i>, 105(6), 1076-1090. https://doi.org/10.1016/j.ajhg.2019.10.001</p> <p>Αναγράφονται κατά σειρά οι 19 συγγραφείς και μετά από τρεις τελείες ο/η τελευταίος/α.</p>	<p>(Nath κ.ά., 2019) ή Οι Nath κ.ά. (2019) διεξήγαγαν...</p>

<p>16. Άρθρο περιοδικού χωρίς DOI</p> <p>— ελεύθερα προσβάσιμο στο διαδίκτυο</p>	<p>Παπαταξιάρχης, Ε. (2020). Το «νοικοκυριό», πολιτισμικό αντίδοτο στην πανδημία; <i>Σύγχρονα Θέματα</i>, (149), 63-74. https://www.synchronathemata.gr/to-noikokyrio-politismiko-antidoto-stin-pandimia/</p>	<p>(Παπαταξιάρχης, 2020) ή Ο Παπαταξιάρχης (2020) αναλύει...</p>
<p>17. Άρθρο περιοδικού χωρίς DOI</p> <p>— περιορισμένης κυκλοφορίας από βάση δεδομένων</p>	<p>Mertes, S. J., & Jankoviak, M. W. (2016). Creating a college-wide retention program: A mixed methods approach. <i>The Community College Enterprise</i>, 22(1), 9-27. ERIC (EJ1106958).</p>	<p>(Mertes & Jankoviak, 2016) ή Οι Mertes και Jankoviak (2016) ανέπτυξαν...</p>
<p>18. Άρθρο περιοδικού</p> <p>— έντυπη μορφή</p>	<p>Μπούρας, Ν. (1983). Από το ψυχιατρείο στην κοινοτική φροντίδα. <i>Ιατρική</i>, 43(2), 108-116.</p>	<p>(Μπούρας, 1983) ή Ο Μπούρας (1983) περιγράφει...</p>
<p>19. Άρθρο εφημερίδας</p> <p>— ελεύθερα προσβάσιμο στο διαδίκτυο</p>	<p>Καραβασίλης, Π. (2021, Ιούνιος 5). Η αλληλεγγύη, το πιο σημαντικό όπλο. <i>Η Εφημερίδα των Συντακτών</i>. https://www.efsyn.gr/nisides/297207_i-allileggyi-pio-simantiko-oplo</p>	<p>(Καραβασίλης, 2021) ή Ο Καραβασίλης (2021) σχολιάζει...</p>

20. Άρθρο εφημερίδας — έντυπη μορφή	Ασδραχάς, Σ. (2009, Ιούλιος 12). Έμποροι, προύχοντες και λόγιοι. <i>Η Καθημερινή</i> , 7.	(Ασδραχάς, 2009) ή Ο Ασδραχάς (2009) παρουσιάζει...
21. Λήμμα σε εγκυκλοπαίδεια ή λεξικό	Fisher, J. (χ.χ.). Ethics. Στο <i>Internet Encyclopedia of Philosophy</i> . Ανακτήθηκε 9 Ιουνίου 2021, από https://iep.utm.edu/ethics/	(Fischer, χ.χ.) ή Ο Fischer (χ.χ.) ορίζει...
22. Παρουσίαση σε συνέδριο ή συμπόσιο ή ημερίδα	Angelidou, A. (2011, Οκτώβριος 13-15). <i>Female migration, empowerment and precarious work in Bulgaria and Greece: Taking the lead from the case of Konstadina Kuneva</i> [Παρουσίαση σε συμπόσιο]. Modern Greek Studies Association International Symposium, New York, United States.	(Angelidou, 2011) ή Η Angelidou (2011) παρουσίασε...
	Georgopoulou, P. (2017, Αύγουστος 29-Σεπτέμβριος 1). <i>A turbulent world of great uncertainty: Hey you social scientists! You may not know what's going on and you may be part of the problem</i> [Παρουσίαση σε συνέδριο]. European Sociological Association 13th Conference, Athens, Greece.	(Georgopoulou, 2017) ή Η Georgopoulou (2017) σχολίασε....
	Καζή, Σ., Καρβέλη, Ν., & Δογκάκη, Β. (2013, Μάιος 15-19). <i>Συναισθηματική νοημοσύνη εφήβων: Η επίδραση του φύλου και των πρακτικών ανατροφής</i> [Παρουσίαση σε συνέδριο]. 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Αλεξανδρούπολη, Ελλάδα.	(Καζή κ.ά., 2013) ή Οι Καζή κ.ά. (2013) ερεύνησαν ...

<p>23. Παρουσίαση σε συνέδριο</p> <p>— δημοσιευμένη σε τόμο πρακτικών</p>	<p>Peeters, W., Saqr, M., & Viberg, O. (2020). Applying learning analytics to map students' self-regulated learning tactics in an academic writing course. Στο <i>ICCE 2020 - 28th International Conference on Computers in Education Proceedings</i>, σ. 245-254.</p>	<p>(Peeters κ.ά., 2020) ή Οι Peeters κ.ά. (2020) ανέλυσαν...</p>
<p>24. Παρουσίαση σε συνέδριο</p> <p>— δημοσιευμένη σε περιοδικό</p>	<p>Klimova, B. F. (2011). Assessment methods in the course on academic writing. Paper presented at the 3rd World Conference on Educational Sciences, WCES-2011, Istanbul, 3 February 2011 - 7 February. <i>Procedia - Social and Behavioral Sciences</i>, 15, 2604-2608. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.154</p>	<p>(Klimova, 2011) ή Η Klimova (2011) παρουσίασε...</p>
<p>25. Ιστοσελίδα</p> <p>— άρθρο με συγγραφέα συλλογικό όργανο</p>	<p>European Institute for Gender Equality. (2021, Μάρτιος 5). <i>Covid-19 derails gender equality gains</i>. https://eige.europa.eu/news/covid-19-derails-gender-equality-gains</p>	<p>(European Institute for Gender Equality [EIGE], 2021) Επόμενες παραπομπές: (EIGE, 2021) ή Το European Institute for Gender Equality (2021) επιχειρεί... Επόμενες παραπομπές: Το EIGE (2021) επιχειρεί...</p>
<p>26. Ιστοσελίδα</p> <p>— άρθρο με συγγραφέα συλλογικό όργανο & μεταβαλλόμενο περιεχόμενο</p>	<p>Worldometer. (χ.χ.). <i>Current World Population</i>. Ανακτήθηκε 17 Ιουνίου 2021, από https://www.worldometers.info/world-population/</p>	<p>(Worldometer, χ.χ.) ή Σύμφωνα με το Worldometer (χ.χ.) ...</p>

<p>27. Ιστοσελίδα — έκθεση /αναφορά συλλογικού οργάνου</p>	<p>Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε. (2021, Ιούνιος 11). <i>Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση: Ετήσια έκθεση 2021</i>. https://www.inegsee.gr/ekdosi/etisia-ekthesi-2021-ine-gsee-i-elliniki-ikonomia-ke-i-apascholisi/</p>	<p>(Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε. [INE], 2021) Επόμενες παραπομπές: (INE, 2021) ή Στην έκθεση του ΙΝΕ (2021) καταγράφηκαν...</p>
<p>28. Ιστοσελίδα — άρθρο με συγγραφέα</p>	<p>Eriksen, T. H. (2020, Ιούνιος 20). <i>A window of opportunity</i>. Eurozine. https://www.eurozine.com/a-window-of-opportunity/</p>	<p>(Eriksen, 2020) ή Ο Eriksen (2020) διατύπωσε...</p>
<p>29. Βίντεο — YouTube</p>	<p>Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Δήμου Αλίμου (2017, Μάρτιος 29). <i>Η μνήμη του παρελθόντος, επιστήμη και κοινωνία, 1η Διάλεξη του Δρ. Μάνου Δανέζη</i> [Βίντεο]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=-q_jQMBZΧyc</p>	<p>(Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Δήμου Αλίμου [ΑΠΔΑ], 2017) Επόμενες παραπομπές: (ΑΠΔΑ, 2017) ή Το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Δήμου Αλίμου [ΑΠΔΑ] (2017) παρουσιάζει... Επόμενες παραπομπές: Το ΑΠΔΑ (2017) παρουσιάζει...</p>
<p>30. Κινηματογραφική ταινία</p>	<p>Knappenberger, B. (Σκηνοθέτης). (2014). <i>The Internet's own boy: The story of Aaron Swartz</i> [Κινηματογραφική ταινία]. Luminant Media. https://archive.org/details/TheInternetsOwnBoyTheStoryOfAaronSwartz</p>	<p>(Knappenberger, 2014) ή Ο Knappenberger (2014) καταγράφει...</p>

Διευκρινίσεις στα παραδείγματα

Διευθύνσεις DOI & URL

- Η διεύθυνση DOI αναγράφεται πάντοτε, ακόμη κι αν χρησιμοποιήθηκε η εργασία σε έντυπη έκδοση. Στις περιπτώσεις που εργασία διαθέτει διευθύνσεις DOI και URL, αναγράφεται μόνο τη διεύθυνση DOI.
- Αν δεν υπάρχει διεύθυνση DOI, αναγράφεται η διεύθυνση URL της ιστοσελίδας εφόσον λειτουργεί για όλους/ες.
- Για τις εργασίες από τις περισσότερες βάσεις δεδομένων, δεν αναγράφεται η διεύθυνση URL.
- Αν στη βάση δεδομένων δημοσιεύονται εργασίες περιορισμένης κυκλοφορίας (πχ. ERIC) ή διατίθεται υλικό κατ' αποκλειστικότητα, αναγράφονται το όνομα της βάσης δεδομένων ή της αρχειοθήκης και η διεύθυνση URL.
- Αν η διεύθυνση URL απαιτεί κωδικούς εισόδου αναγράφεται η διεύθυνση URL της βάσης δεδομένων ή αρχειοθήκης.
- Οι διευθύνσεις DOI και URL αναγράφονται, είτε σε μορφή απλού κειμένου είτε ενεργού συνδέσμου (κατά προτίμηση σε περιπτώσεις εργασιών διαθέσιμων στο διαδίκτυο), πάντοτε όμως με τη μορφή URL δηλ. <https://doi.org/10.1037/rmh0000008>
- Υπηρεσίες συντόμευσης των διευθύνσεων DOI ή URL, όπως η υπηρεσία <http://shortdoi.org> μπορούν να χρησιμοποιηθούν εφόσον διαπιστωθεί ότι η συντομευμένη διεύθυνση λειτουργεί σωστά.
- Αν δεν υπάρχει διεύθυνση DOI και πρόκειται για :
  - Ηλεκτρονικό άρθρο από ακαδημαϊκή βάση δεδομένων, παραλείπεται η αναγραφή της διεύθυνσης URL.
  - Ιστοσελίδα, αρχείο σε pdf, τεκμήριο διαθέσιμο διαδικτυακά, αναγράφεται η διεύθυνση URL ή η διεύθυνση από όπου διασφαλίζεται η πρόσβαση, όποια από τις δυο είναι πιο λειτουργική.
  - Εργασία διαθέσιμη αποκλειστικά σε βάση δεδομένων ή αρχειοθήκη, αναγράφεται η διεύθυνση URL ή το όνομα της βάσης και ο αριθμός της στη βάση, πχ. ERIC (ED498566).

Ημερομηνία ανάκτησης: Η ημερομηνία ανάκτησης κατά κανόνα δεν περιλαμβάνεται στις βιβλιογραφικές αναφορές, παρά μόνο στις περιπτώσεις αναφορών ηλεκτρονικών πηγών των οποίων το περιεχόμενο είναι πιθανόν να αναθεωρηθεί (βλ. Παραδείγματα 21 και 26).

Παρουσιάσεις εργασιών σε επιστημονικές συναντήσεις, όπως, συνέδρια, συμπόσια, ημερίδες. Οι βιβλιογραφικές αναφορές των εργασιών αυτών μορφοποιούνται, όπως φαίνεται στις περιπτώσεις των παραδειγμάτων 22-24. Όταν οι εργασίες περιλαμβάνονται σε δημοσιευμένους τόμους πρακτικών, οι αναφορές τους έχουν τη μορφή κεφαλαίων βιβλίων (βλ. Παράδειγμα 23), και όταν δημοσιεύονται σε περιοδικά, οι αναφορές έχουν τη μορφή των άρθρων περιοδικών (βλ. παράδειγμα 24).